

Türkiye - AB İlişkileri: Hukuki Boyut

TARİHÇE

DOÇ. DR. İLKE GÖÇMEN

1

Ders Planı

23 Şubat 2017: Ortaklık İlişkisi: Tarihçe

2 Mart 2017: Ortaklık Hukuku / Kurumsal Boyut: Kurumsal Yapı / Araçlar

9 Mart 2017: Ortaklık Hukuku / Maddi Boyut: Malların Serbest Dolaşımı (AB-TR Gümrük Birliği)

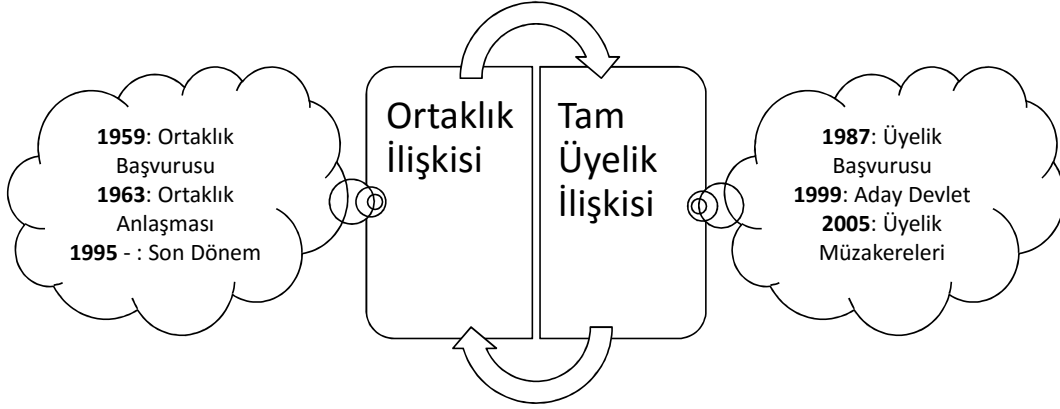
16 Mart 2017: Belgesel (Alamanya Alamanya)

23 Mart 2017: Ortaklık Hukuku / Maddi Boyut: İşçilerin Serbest Dolaşımı (Türk İşçileri ve Aile Üyeleri)

30 Mart 2017: Ortaklık Hukuku / Maddi Boyut: İş Kurma Hakkı ve Hizmetlerin Serbest Dolaşımı (Yeni Kısıtlama Getirme Yasağı)

2

Türkiye – AB İlişkileri

3

II. Dünya Savaşı Sonrası Avrupa

II. Dünya Savaşı sonrası, iki önemli gelişme yaşanmıştır.

(1) Avrupa'daki siyasi eğilim değişmiştir:

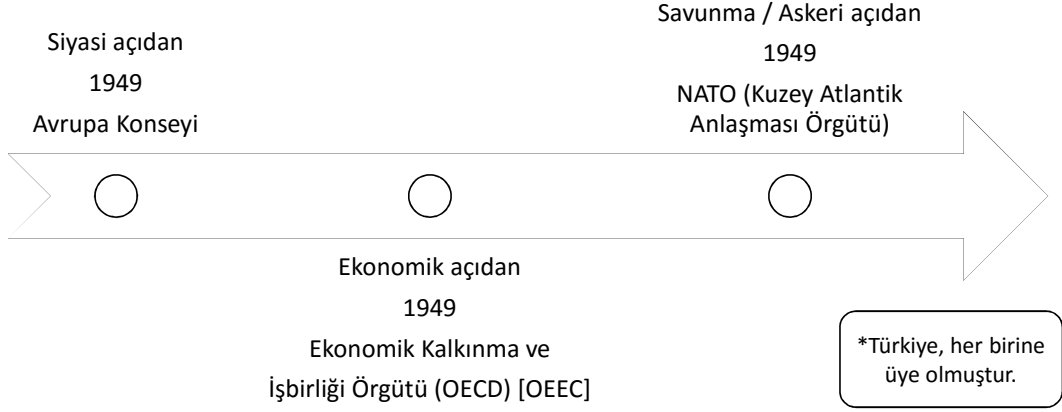
- Ulus devlet / milliyetçilik √ & Federal Avrupa düşüncesi ^

(2) ABD ile Sovyetler Birliği, "Soğuk Savaş" içine girmiştir.

- Avrupa, 1945 yılında *Yalta*'da yapılan bir toplantı ile ortasından «demir perde» ile «etki alanları»na ayrılmıştır.

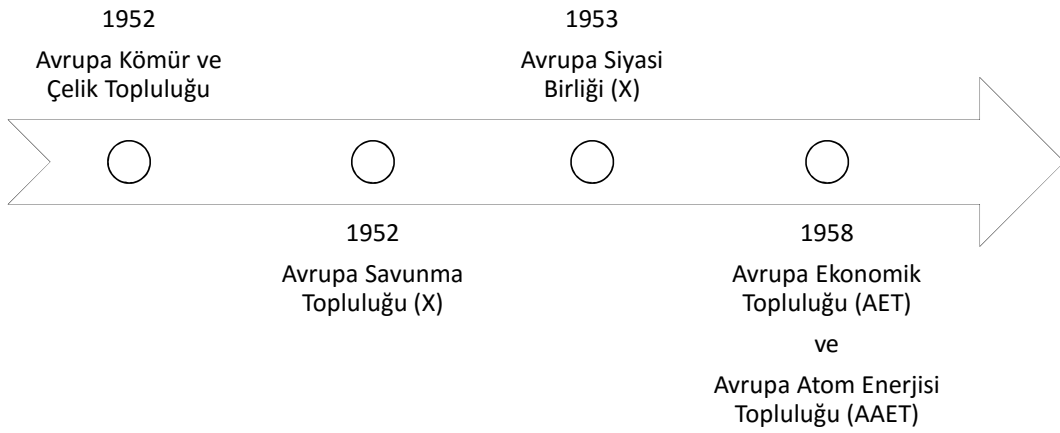
4

Tarihçe: Batı Avrupa Merkezli Üç Kurum

5

Tarihçe: Avrupa Bütünleşmesi

6

Tarihçe

31 Temmuz 1959

Türkiye, AET'ye
başvurur.

7

Türkiye, neden AET'ye başvuruyor?

Tarihsel ve İdeolojik Etken	Ekonomik Etken	Siyasal Etken
<ul style="list-style-type: none"> XIX. yüzyılın ortalarından itibaren «çağdaşlaşma» = «Avrupalılaşma» 	<ul style="list-style-type: none"> AET, ekonomik bunalımdan çıkış için adeta bir «can simidi» 	<ul style="list-style-type: none"> İç politika açısından <ul style="list-style-type: none"> Başarı & başarısızlık nitelemeleri Dış politika açısından <ul style="list-style-type: none"> Yunanistan, 15 Temmuz 1959'da AET'ye başvurmuştur.

8

AET, Türkiye'yi neden kabul ediyor?

*Birleşik Krallık, Avusturya, Danimarka, Norveç, Portekiz, İsveç ve İsviçre (1960).

Tarihsel ve İdeolojik Etken

- Resmi düzey: «Soğuk Savaş» sürerken Türkiye'nin «Batılı» kimliği vurgusu (olumlu)
- Gayri resmi düzey: Olumsuz Türk(iye) imajı (olumsuz)

Ekonomik Etken

- Zayıf ve istikrarsız ekonomi (olumsuz)

Siyasal Etken

- Türkiye'nin «Batı» yönelimli oluşunun teşviki
- Avrupa Serbest Ticaret Birliği* yerine AET'nin tercihinin teşviki
- Yunanistan ile Türkiye'ye eşit davranma fikri

9

Tarihçe

12 Eylül 1963

«Ankara Anlaşması» imzalanır.

Türkiye ile AET arasında «ortaklık» kurulur.

1 Aralık 1964

Ankara Anlaşması yürürlüğe girer.

10

Ankara Anlaşması ile ilgili Tespitler

Taraflar	<ul style="list-style-type: none"> • AET ve Üyesi Devletler • Türkiye Cumhuriyeti
(Ekonomik) Amaç	<ul style="list-style-type: none"> • Taraflar arasındaki ticari ve ekonomik ilişkileri aralıksız ve dengeli olarak güçlendirmek
Araç	<ul style="list-style-type: none"> • Gittikçe gelişen şekilde bir «gümrük birliği» kurmak (10) • (+ işçilerin, iş kuranların, hizmetlerin serbest dolaşımını aşamalı olarak gerçekleştirme iradesi (12, 13, 14))
(Siyasi) Amaç	<ul style="list-style-type: none"> • Türkiye'nin AET'ye [AB'ye] katılımını sağlamak (28)

11

Ankara Anlaşmasının Analizi

Hukuksal Açıdan

«Geri dönülemez»
bir entegrasyon
süreci başlatmıştır.

AB'ye üyelik olana
kadar gündemde
kalacaktır.

12

Ankara Anlaşmasının Analizi

Siyasal Açıdan

Türkiye

AET [AB]

AET [AB] ile ilişkileri kurumsal bir zemine oturtacak bir belgedir.

AET'nin [AB'nin] imkanlarından yararlanmayı sağlayacak bir belgedir.

Yunanistan'dan geri kalınmamasını sağlayacak bir belgedir.

«Geri dönülemez» bir entegrasyon süreci başlatan bir belgedir.

13

Ankara Anlaşmasının Analizi

Kurumsal Açıdan

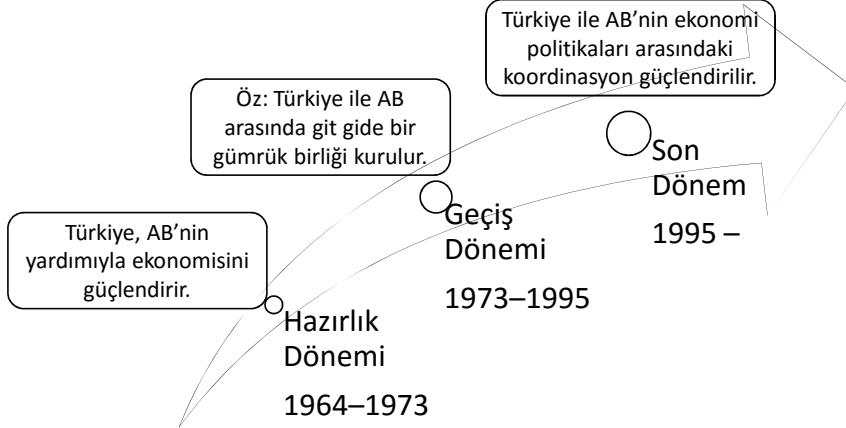
Kurumsal hükümler yeterince takviye edilmemiştir.

«Çerçeve Anlaşma»

İçerik, uluslararası anlaşma + Ortaklık Konseyi kararları ile doldurulacaktır.

14

Ankara Anlaşması ve Ortaklığın Dönemleri

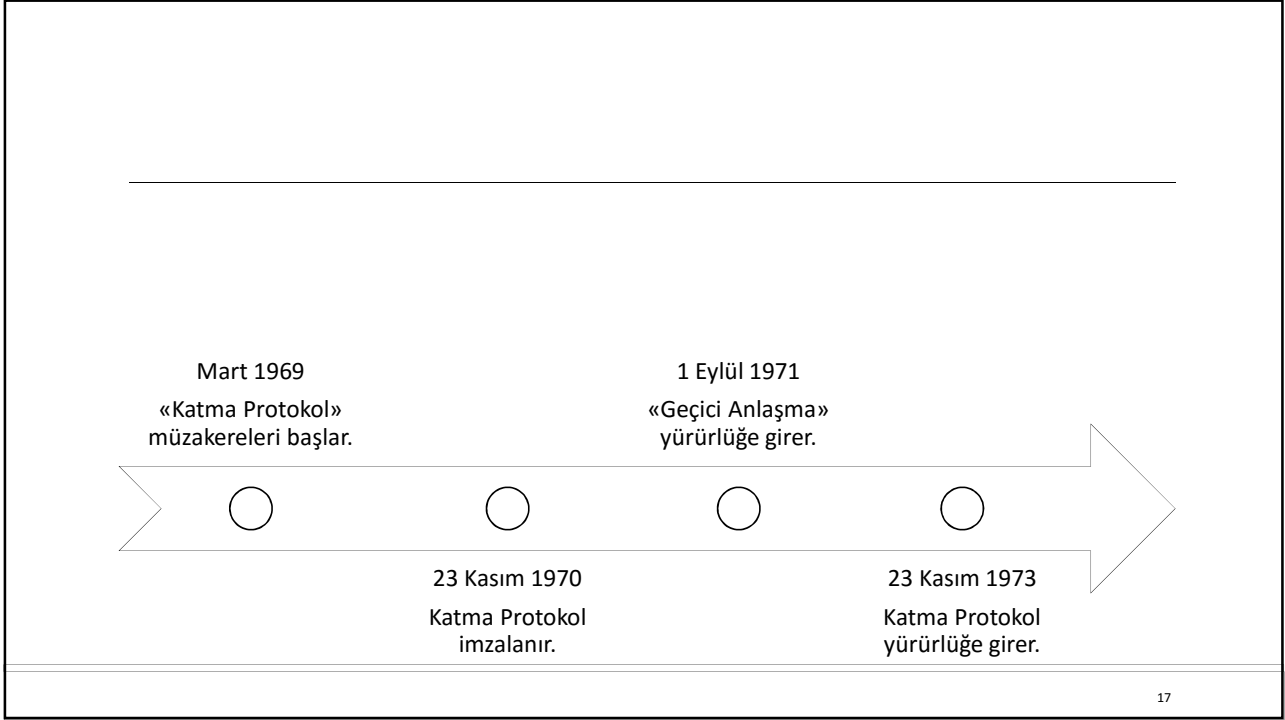
15

Hazırlık Dönemi (1964 sonrası)

Türkiye'nin tutumu	AET'nin [AB'nin] tutumu
<ul style="list-style-type: none"> • Öz: Gerekli alt yapıyı oluşturmaksızın geçiş dönemine başlamak • Özellikle, Birleşik Krallık'ın üyeliği veto edilmiş ve Yunanistan, Albaylar Cuntası nedeniyle ilişkileri dondurmuşken... 	<ul style="list-style-type: none"> • Öz: Gerekenler yapılmadığı için geçiş döneminin başlamasını geciktirmek • Özellikle, sanayileşmiş ülkelere öncelik verme niyeti ve Akdeniz için yeni politika oluşumu...

16

Katma Protokol: 8 Temel Konu

Malların serbest dolaşımı

- Gümrük vergilerinin karşılıklı olarak kaldırılması, ortak gümrük tarifesinin Türkiye’ce kabulü, miktar kısıtlamalarının karşılıklı olarak kaldırılması

Ortak tarım politikasına Türkiye’nin uyumu

İşçilerin serbest dolaşımı

İş kurma hakkı

Hizmetlerin serbest dolaşımı

Ulaştırma

Ekonomi

Ticaret politikalarının yakınlaştırılması

Geçiş Dönemi (1971-1973)

Ekonomik Sorunlar	<ul style="list-style-type: none"> • Birleşik Krallık, İrlanda ve Danimarka, AB'ye üye oluyor. • AET [AB], EFTA üyeleri ile serbest ticaret anlaşması yapıyor. • AET [AB], 91 ülkeye gümrük indirimleri uyguluyor. • AET [AB], Akdeniz ülkeleri ile kapsamlı ticaret anlaşmaları yapıyor.
Siyasi Sorunlar	<ul style="list-style-type: none"> • Türkiye: 12 Mart 1971 askeri darbesi oluyor. • AET [AB]: Demokrasi ve insan hakları vurgusu başlıyor.
Sonuç	<ul style="list-style-type: none"> • Türkiye, Katma Protokolü değiştirmek istiyor. • AET [AB], bir ölçüde esnetmekle yetiniyor. • 30 Haziran 1973: Tamamlayıcı Protokol imzalanıyor.

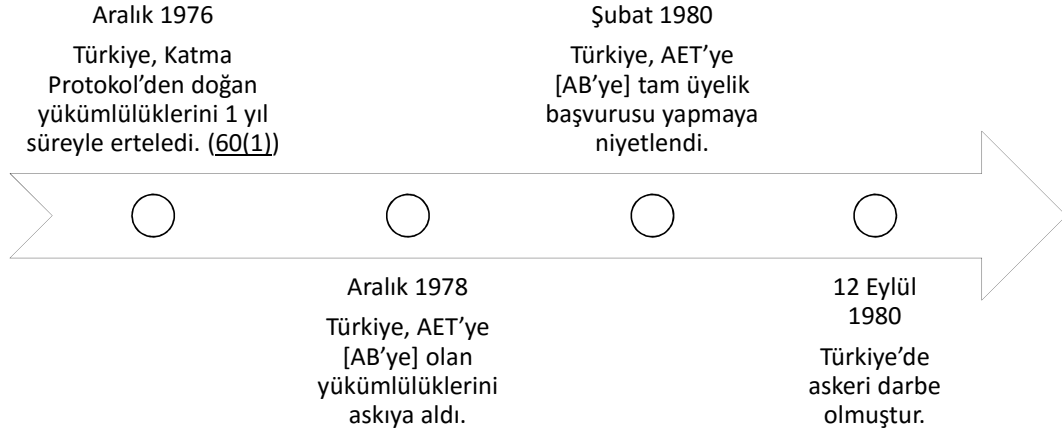
19

Geçiş Dönemi (1974-1976)

İlişkiler, 5 nedenle gerginleşmiştir:	Türkiye, 1974'te Kıbrıs'a askeri müdahalede bulunmuştur.
	Tamamlayıcı Protokol Türkiye'yi tatmin etmemiş, dış ticaret açığı artmıştır.
	Türk işçilerinin serbest dolaşımı belirsiz kalmıştır.
	Birleşik Krallık, pamuk ipliği ithalatına ek kısıtlamalar getirmiştir.
	Yunanistan, 12 Haziran 1975'te AET'ye [AB'ye] tam üyelik için başvurmuştur.

20

Geçiş Dönemi (1976-1980)

21

Geçiş Dönemi (1980-1983)

12 Eylül 1980 Darbesinin Yansımaları

- Türkiye: Batı'nın siyasi ve ekonomik desteği önemsendi.
- (Türkiye: Yunanistan'ın NATO üyeliği veto edilmedi.)
- AB: ilk başta sert bir tepki verilmedi.
- (AB üyeleri: Ekim 1980'den itibaren Türk'lere vize uygulaması başladı.)

Yunanistan'ın AB üyesi olmasının (1981) Yansımaları

- Psikolojik mağlubiyet
- Yunanistan'ın mali yardımı veto ihtimali
- Yunanistan'ın ikili sorunları AB'ye taşıma ihtimali

22

Geçiş Dönemi (1983-1986)

6 Kasım 1983: Seçimler ile Turgut Özal, iktidara geldi.

1 Aralık 1984: Türkiye, AB'ye tam üyelik için başvuracak açıklaması yapıldı.

AB ile ilişkilerde «normalleşme» hedeflendi

Bu dönemdeki sıkıntılar

Yunanistan, köstek oluyor.

Almanya, işçilerin serbest dolaşımını istemiyor.

AB üyesi devletler, bunu «zamansız» buldu.

Ortaklık Konseyi, Bakanlar düzeyinde toplanmıyordu.

Almanya, işçilerin serbest dolaşımına net biçimde karşıydı.

23

14 Nisan 1987
Türkiye, AET'ye [AB'ye]
üyelik için başvurur.

Türkiye, neden AET'ye [AB'ye] üyelik için başvuruyor?

Tarihsel ve İdeolojik Etken

- XIX. Yüzyılın ortalarından itibaren «çağdaşlaşma» = «Avrupalılaşma»

Ekonomik Etken

- Türkiye'nin genel makro ekonomik politikalarını gütmek

Siyasal Etken

- Yunanistan ile durumu «eşitleme» niyeti
- NATO üyesi olup (isteği dışında) AET [AB] üyesi olmayan tek devlet olma durumu

24

Geçiş Dönemi (1989-1990)

18 Aralık 1989:
Komisyonun
Türkiye'nin
başvurusu ile ilgili
Görüşü

- Başvuru, «askıya alınsın»
- Yazılı Nedenler
  - Türkiye: Ekonomik, siyasi ve sosyal açıdan hazır değil...
  - AB: Kendi iç meseleleri var...
- Örtülü Nedenler
  - Soğuk savaş sona eriyor.
    - AB, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerini radara alıyor.
  - Kültürel farklılık, öne çıkartılıyor.
- Öneri: Ortaklık ilişkisi geliştirilsin.

5 Şubat 1990

- Bakanlar Konseyi, Komisyonun görüşünü benimsedi.

25

1990'lı Yıllar: Türkiye ile AB İlişkilerine Damga Vuran 6 Gelişme

Orta ve Doğu Avrupa
Ülkeleri

- AB, bu ülkeleri Avrupa bütünleşmesine katmak istiyordu.

Ekonomik ve Parasal
Birlik ile Siyasi Birlik

- AB, kendi içinde daha çok derinleşmek istiyordu.

Siyasal Bütünleşme

- Kimlik, kültür, aidiyet soruları doğurdu.

İnsan Hakları

- AB ve üyesi devletlerin uluslararası ilişkilerinde önemini arttırdı.

Türkiye'nin
meseleleri

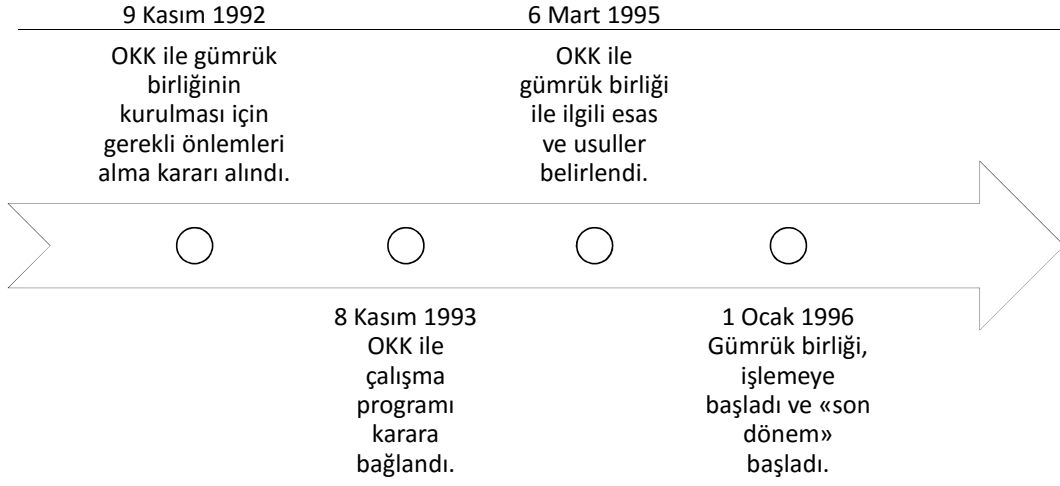
- Ör: PKK terörü, Yunanistan ve Kıbrıs ile yaşanan anlaşmazlıklar, AB ilişkilerini etkiledi.

Yaklaşım farklılığı

- Türkiye: Her adım, AB üyeliği içindir.
- AB: Her adım, ortaklık ilişkisi içindedir.

26

Geçiş Döneminden Son Döneme (1992-1995)

27

İlgili Maddeler

28

Ankara Anlaşması md. 10

1. Anlaşma'nın 2. maddesinin 2. fıkrasında öngörülen gümrük birliği, mal alışverişlerinin tümünü kavrar.

2. Gümrük Birliği

- Topluluk üyesi Devletlerle Türkiye arasında, ithalâta olduğu gibi ihracatta gümrük vergileri ve eşit etkili resimlerin ve miktar kısıtlamalarının, milli üretime, Anlaşmanın hedeflerine aykırı bir koruma sağlamayı gözeten eşit etkili başka her türlü tedbirin yasaklanmasını

- Türkiye'nin üçüncü memleketlerle ilişkilerinde Topluluğun Ortak Gümrük Tarifesi'nin kabulünü ve Toplulukça dış ticaret konusunda uygulanan sair mevzuata yaklaşmayı kapsar.

Ankara Anlaşması md. 12

Âkit Taraflar, aralarında serbest işçi akımını kademeli olarak gerçekleştirmek için, Topluluğu kuran Antlaşma'nın 48, 49 ve 50. maddelerinden esinlenmekte uyuşmuştur.

Ankara Anlaşması md. 13

Âkit Taraflar, yerleşme serbestliği kısıtlamalarını aralarında kaldırmak için, Topluluğu kuran Antlaşma'nın 52 ilâ 56. (Dahil) maddeleri ile 58. maddesinden esinlenmekte uyuşmuştur.

Ankara Anlaşması md. 14

Âkit Taraflar, hizmet edimi serbestliği kısıtlamalarını aralarında kaldırmak için, Topluluğu kuran Antlaşma'nın 55, 56 ve 58 ilâ 65. (Dahil) maddelerinden esinlenmekte uyuşmuştur.

Ankara Anlaşması md. 28

Anlaşmanın işleyişi, Topluluğu kuran Antlaşmadan doğan yükümlerin tümünün Türkiye'ce üstlenebileceğini gösterdiğinde, âkit taraflar, Türkiye'nin Topluluğa katılması olanağını inceler.

33

Katma Protokol md. 60(1)

Türk ekonomisinin bir faaliyet sektörünü veya dış mali istikrarını tehlikeye düşürecek ciddi bozukluklar ortaya çıkar veya Türkiye'nin bir bölgesinin ekonomik durumunun bozulması şeklinde güçlükler belirirse, Türkiye gerekli korunma tedbirlerini alabilir.

Bu tedbirler ve bunların uygulama usulleri Ortaklık Konseyi'ne geciktirmeksizin bildirilir.

34